

ДУАЛЬНА СИСТЕМА АГРАРНОЇ ОСВІТИ У НІМЕЧЧИНІ

С.АМЕЛІНА, доктор педагогічних наук, професор,
зав.кафедрою філології Дніпропетровського державного аграрного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нові технології у всіх сферах виробництва швидко змінюються і вимагають оволодіння певними комплексними вміннями й навичками. На передньому плані знаходиться оволодіння не тільки професійними знаннями, а насамперед вміннями і навичками професійної діяльності, що зумовлює необхідність посилення практичної спрямованості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. У працях провідних вітчизняних вчених і педагогів-практиків підкреслюється актуальність цієї проблеми. Про необхідність відповідних перетворень у сфері вищої освіти України зазначають вітчизняні вчені, акцентуючи увагу на таких питаннях: реформування системи вищої освіти (В.Андрущенко [1]), проектування навчання (М.Євтух, О.Сердюк [3]), створення моделі спеціаліста на засадах теорії освітньої інноватики (О.Матвієнко [4]), навчання впродовж життя (М.Степко, Б.Клименко, Л.Товажнянський [6]).

Аналіз наукових праць з даної проблеми свідчить про те, що досить ґрунтовно вивчені лише окремі аспекти професійної підготовки фахівців, здебільшого – професійна підготовка у навчальному процесі вищих навчальних закладів, яка здійснюється в рамках загальновизнаних методів. Водночас існує потреба у дослідженні нових шляхів і засобів формування й розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців. У зв'язку з цим доцільним є вивчення досвіду зарубіжних ВНЗ, які мають певні здобутки після приєднання до Болонської угоди.

Мета статті – розглянути особливості системи дуальної системи аграрної освіти у навчальних закладах Німеччини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Німецька система професійно-технічної освіти відома в усьому світі й визнана однією із кращих, тому що учні проходять практику і навчаються на підприємстві, але одночасно засвоюють теоретичний курс у професійних школах. Дуальна система вищої професійної освіти функціонує таким же чином: теоретична підготовка у ВНЗ доповнюється професійно-практичними фазами на підприємствах.

До основних ознак дуальної професійної освіти відносяться:

- паралельне оволодіння «прикладною» професією (Ausbildungsberuf) під час отримання вищої освіти;
- чергування теорії і практики у навчальному процесі;
- співпраця академії або вищого навчального закладу з підприємством;
- оплата підприємства;
- фінансова участь підприємства в організації практичної фази навчання;
- хороші умови навчання.

На сьогодні можливості дуального навчання пропонуються насамперед у таких сферах: інженерні науки / технічні дисципліни; економічні науки; інформатика / економічна інформатика; соціальна робота. Слід зазначити, що цей перелік з року в рік збільшується, що свідчить про зростання на ринку праці попиту на фахівців, підготовлених у системі дуальної професійної освіти.

Ті студенти, які розпочали навчання протягом останніх двох років, отримають кваліфікаційний рівень бакалавра (Bachelor (BA)). Кваліфікаційний рівень дипломованого спеціаліста, як це було раніше, теж

поки що існує, але у зв'язку з подальшим розвитком Болонського процесу вважається неперспективним.

Обов'язковим для претендентів на вступ до вищого навчального закладу за дуальною програмою є укладання договору про навчання з підприємством, на якому вони проходять практичне навчання, яке буде здійснювати фінансування практики і яке є партнером обраного ВНЗ. Якщо такий договір зі студентом укладено, і він успішно проходить співбесіду, то на цій основі відбувається зарахування на навчання за системою дуальної професійної освіти.

Дуальне навчання існує вже кілька років у різних університетах і на різних спеціальностях, насамперед, економічних і технічних. Це зумовлено тим, що саме для цих спеціальностей наявні можливості співпраці навчальних закладів із великими підприємствами і фірмами, які, по-перше, можуть організувати фазу практичного навчання, а, по-друге, постійно мають потребу у нових працівниках.

Що ж стосується сільськогосподарських вищих навчальних закладів чи відповідних факультетів в університетах, то такі пропозиції почали з'являтися тільки три-два роки тому. Викладачі німецьких ВНЗ зазначають, що перехід на кредитно-модульну систему і скорочення терміну навчання бакалаврів до шести семестрів із одночасним зменшенням часу на практичне навчання додатково ускладнило введення дуальної системи навчання для фахівців аграрного профілю. Перша спроба організації дуального навчання для майбутніх аграріїв була зроблена кілька років тому вищою школою Рендсбург (Rendsburg), але виявилася невдалою – через невелику кількість бажаючих навчатися за такою системою.

Проте тенденція розвитку аграрної освіти у Німеччині останніх двох-трьох років свідчить про посилення інтересу до дуальної системи навчання, яку починають пропонувати, зокрема, Кассельський університет

(Kassel), вища школа Вайєнштефан-Трісдорф (Weihenstephan-Triesdorf) та інші навчальні заклади. Різниця між традиційним шляхом отримання кваліфікаційного рівня «бакалавр» у галузі сільського господарства і дуальною системою полягає у тому, що навчанню передуює 12-15-місячний (в залежності від навчального закладу) період практичного набуття професійної освіти. Практичне навчання відбувається на одному із визнаних сільськогосподарських підприємств, які здійснюють навчання. Ця фаза може проводитися у будь-якому регіону Німеччини.

Завдяки новій моделі – дуальне навчання у сільському господарстві – за 4,5 роки можна набути професію фермера і академічний кваліфікаційний рівень «бакалавр наук» («Bachelor of Science»).

Якщо ж розглядати ці дві системи окремо, то можна відзначити, що вони обидві мають певні переваги. Професійне навчання озброює усіма необхідними практичними знаннями і уможливорює швидке і не дуже затратне включення у професійну діяльність. При отриманні вищої аграрної освіти студенти набувають більш широку теоретичну кваліфікацію для широкого кола професійних функцій, що дозволяє їм навіть виконувати керівні функції на підприємствах чи в інших установах. Є такі студенти, які вирішують не поєднувати ці дві фази, а пройти їх послідовно, що відповідно позначається на тривалості навчання: 2-3 роки професійне навчання і 3-5 років академічне. Проте подвійна кваліфікація, отримана під час «дуального навчання» дає на сьогодні значні переваги, адже, якщо фахівець працював 2-3 роки на сільськогосподарському підприємстві, то його кандидатура може розглядатися і при обранні на керівні посади.

До переваг дуальної професійної освіти відносять:

- практичну орієнтацію навчального процесу. Завдяки такій спрямованості навчання підготовка майбутніх фахівців більшою мірою сконцентрована на формуванні й розвитку фахових умінь і навичок, ніж традиційна професійна освіта. Крім того, розвиваються так звані «ключові

компетенції», зокрема, уміння працювати в команді, організовувати професійну діяльність, співпрацювати з колегами, спілкуватися з клієнтами тощо.

- інтенсифікацію професійної освіти. Інтеграція практичної професійної підготовки у навчальний процес пришвидшує отримання бажаного диплома у порівнянні з традиційним шляхом – спочатку практична підготовка, а потім навчання у вищому навчальному закладі освіти.

- фінансування навчання майбутнього фахівця підприємством, з яким укладено угоду.

Водночас педагоги відзначають і суттєві вади дуальної професійної освіти, як-от:

- менше «науковості» у порівнянні з традиційним навчанням у вищих навчальних закладах. Теоретично рівень бакалавра, який отримують випускники професійних академій (Berufsakademie) є рівноцінним рівню бакалавра, що присуджується у вищому навчальному закладі (Hochschule). Це означає, що після закінчення професійної академії можна продовжити навчання у вищому навчальному закладі з метою отримання кваліфікаційного рівня «магістр». Але на практиці часто виникають проблеми, тому що бакалавр вищого навчального закладу є «більш академічно орієнтованим».

- більшу завантаженість студентів. У них немає семестрових канікул; навчальний графік дуже насичений; навчання проводиться як у навчальному закладі, так і на підприємстві чи фірмі, де майбутній фахівець задіяний «стовідсотково». Робочий тиждень, як правило, розрахований на 35 годин.

- відсутність у фахівця вільного вибору робочого місця (принаймні, у перші роки після отримання диплома), через те, що

фінансова підтримка його підготовки відповідним підприємством пов'язана з умовою працевлаштування і роботи на цьому підприємстві.

Слід зазначити, що ті ознаки й особливості дуальної професійної освіти, які під одним кутом зору розглядаються як переваги, з інших позицій вважаються недоліками. Так, саме збільшення обсягу практичної складової знижує можливість наукового розвитку фахівця. Інтенсифікація навчального процесу через включення до нього практичної підготовки часто призводить до перевантаження студентів. Необхідність працевлаштування після закінчення навчання на підприємстві, де відбувалась практика, обмежує свободу фахівця, але водночас гарантує йому робоче місце і певні фінансові умови.

Тривалість підготовки фахівців у рамках дуальної системи професійної освіти становить від 6 до 10 семестрів в залежності від фаху і навчального закладу. Найбільш поширена така організація навчально-практичного процесу, коли 3-місячні цикли теоретичної і практичної підготовки чергуються, змінюючи один одного. Однак фази практичної підготовки протягом перших семестрів можуть тривати довше, ніж 3 місяці, а відповідно протягом останніх семестрів подовжуються фази теоретичної підготовки. Незалежно від розподілу теорії і практики обидва аспекти підготовки фахівців завершуються паралельно, а не один після іншого, як це буває при традиційному навчанні.

Висновки. Проведений розгляд особливостей системи дуальної системи аграрної освіти у навчальних закладах Німеччини дозволяє зробити висновок про те, що така організація підготовки фахівців сприяє скороченню термінів навчання майбутніх бакалаврів, підвищенню рівня їхньої практичної підготовки, формуванню й розвитку у них ключових компетенцій, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності подальшої професійної діяльності.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з вивченням форм організації практичної підготовки, пошуком шляхів інтенсифікації теоретичної підготовки, розглядом засобів формування професійних компетенцій майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади реформування вищої освіти в Україні / В.П.Андрущенко // Педагогічна газета. – Академія пед. наук України. – №12 (78), грудень 2000 р. – С.1-2.
2. Велика хартія університетів (Болонья, Італія, 18 вересня 1988 р.) // Болонський процес: Документи. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – С.7–10.
3. Євтух М.Б. Дидактичні проблеми проектування навчальних занять в умовах вищої школи / М.Б.Євтух, О.П.Сердюк // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Вид. центр КДЛУ. – 2000. - №9. – С.28.
4. Матвієнко О.В. Створення моделі спеціаліста на засадах теорії освітньої інноватики / О.В.Матвієнко // Педагогіка і психологія. – 2004. - №3. - С.44-52.
5. Степко М.Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя: Монографія / М.Ф.Степко, Б.В.Клименко, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ. – Харків: НТУ „ХПІ”, 2004. – 112 с.
6. Gudjons, Herbert. Handlungsorientiert lehren und lernen. Schüleraktivierung – Selbsttätigkeit – Projektarbeit. – 3.Aufl. - Bad Heilbrunn/ Obb.: Klinkhardt, 1992. – 136 S.
7. Pridik, Nicola. Das duale Studium als Erstausbildung. – Berlin, 2009. – S. 1-4.

Світлана Амеліна. Дуальна система аграрної освіти у Німеччині.

У статті розглядається проблема дуальної системи аграрної освіти. Зроблена спроба аналізу шляхів її розвитку. Проаналізовані особливості, переваги і вади дуальної системи у підготовці бакалаврів.

Ключові слова: *дуальна система, аграрна освіта, шляхи розвитку, бакалавр, практична підготовка.*

Светлана Амелина. Дуальная система аграрного образования в Германии.

В статье рассматривается проблема дуальной системы высшего профессионального образования. Сделана попытка анализа путей её развития. Проанализированы особенности, преимущества и недостатки дуальной системы в подготовке бакалавров.

Ключевые слова: *дуальная система, аграрное образование, пути развития, бакалавр, практическая подготовка.*

Svitlana Amelina. Dual system of agrarian education in Germany.

The article deals with the problem of dual system of higher professional education. The attempt of analyses of ways of its development has been made. The peculiarities, advantages and lacks of dual system by education of bachelors have been analyzed.

Key words: *dual system, agrarian education, ways of development, bachelor, practical training.*